

AZ EURÓPAI UNIÓ, A PROBLÉMAMEGOLDÓ GÉPEZET

INTERJÚ BALÁZS PÉTERREL

Az Európai Unióban 2012. június 28–29-től alapvető változások indultak. Ez egy új időszámítás kezdete?

Semmiképpen sem új dolog, hogy az Európai Tanács június végén elfogadott egy újabb, nagyon izgalmas hosszú távú programot. Az unióban sok hosszú távú program volt már, talán több is, mint amit végre lehet hajtani. Negatív példa a 2000-es lisszaboni versenyképességi program, ami elég gyorsan neveltség tárgya lett. Általában azonban az Unió elég erős a hosszú távú tervezésben: jobban kézre áll neki, mint az azonnali cselekvés. Elsősorban azért, mert a kétszintű kormányzás miatt az egész döntéshozatali rendszerben a fő aktorok a tagállami kormányok. Mindegyiküknek megvan a maga politikai háttérje és környezete, s amíg mindebből döntésig jutnak, az bizony időigényes.

Az uniót egyébként azért találták ki és azért működtetik, hogy legyen egy magasabb szintű, messzebbre tekintő problémamegoldó gépezet. Ez magába építette az európai kormányzási hagyományok sok értékes elemét, a német szövetségi rendszert, a napóleoni francia piramist, a brit világbirodalom tapasztalatait, az angol, a svéd és sok egyéb kormányzási kultúrát. Ezeknek az elegyéből általában megszületik a megoldás. Minél közelebről nézi az ember, annál jobban látja, hogy a különböző kormányzási technikák és kultúrák hogyan egészítik ki egymást – néha ütköznek is persze – és hogyan szolgálják Európa javát. Most egy újabb lendülettel neki-futott az unió az euróövezet problémamegoldásának. Ez közvetlenül nem érint mindenkit, csak az euróövezet tizenhét országát. És ami talán új, de nem időszámítás-léptékű változás, hogy egy új kezdeményezési centrum adja az impulzusokat. Tehát ez már nem a klasszikus közösségi módszer, amiben a Bizottság szakértői gárdája dolgozza ki a javaslatot, és az kerül a tagállamok elé, hanem a kormányfői testület állandó elnöke, *Van Rompuy* ontja – most már lehet mondani, hogy ontja – a kezdeményezéseket. Ez is egy ilyen javaslat, bátran előretekint, négy nagy területet ölel fel, és alkalmas arra, hogy a tagállami együttműködés következő lépéseit megalapozza. Októberben lesz egy újabb csúcs, és az év végén be kell számolni az első lépésekről. Tehát mindenféle kételkedés és akadály mellett és ellenére épül a problémamegoldás.

Sokan úgy gondolták, hogy a négyesfogat (Barroso, Rompuy, Draghi, Juncker) által előterjesztett elképzelések hozzájárulnak ahhoz, hogy az Európai Unió és az euró ne omoljon össze. Erről mi a véleménye?

Én azt látom, hogy elsősorban az euróövezet, talán a szélesebb kör is, és az Unión kívüli világ bizalommal fogadta a konkrét cselekvést. Ez nemcsak beszéd, hanem itt valóban nagyon bátor lépésekkel próbálják pótolni azokat az elemeket, amelyek az euró megtervezése során nem kaptak kellő figyelmet és kimaradtak az építkezésből, de amelyek szükségesek hozzá. Tehát nem elég a négy maastrichti cöveket

levetni, ezekre nem építhető fel az euróövezet. A júniusi program nem irreális, de rengeteget kell még a tagállamoknak tenni. Ez egyáltalán nem lesz egyszerű, még az is lehet, hogy menet közben néhányan nem bírják majd a tempót és nem vállalják mindazt a kötelezettséget, ami ezzel a programmal jár. De az euróövezet megy előre a maga útján.

Augusztus 1-jén az Egyesült Államok Szenátusa külügyi bizottságának európai ügyekkel foglalkozó albizottsága meghallgatott több vezető közgazdászt az Európai Unió helyzetéről. Azóta az óceán másik oldalán rendkívüli az érdeklődés az Unió iránt. Elhangzott jó néhány javaslat és összefoglalóan úgy értékelték, hogy Európa végleges megoldásokat keres hosszú távon. Igazuk van?

Ezzel is egyet lehet érteni, habár az euróövezeten kívül hallatszanak kételkedő, pesszimista hangok, elsősorban Londonból. De ezek inkább öngazolóak, mintha az angolok azt akarnák megmagyarázni, főleg hazafelé: milyen jó, hogy ők nem szálltak be az euróövezetbe.

Angela Merkel mai álláspontja változni fog, várhatóan a 2013-as választások miatt. Milyen irányban?

Ez az egyik legfontosabb kérdés. Érdekes volt figyelni, hogy *François Hollande* miként viselkedett a kampányban és hogyan változott meg a kampány után, miután megnyerte az elnökválasztást. Valószínűleg máshogy viselkedne ma, ha veszít. De nyertes francia elnökként egyik napról a másikra elfelejtette mindazt, amit a német csizmákról, a negyedik birodalomról, meg egyéb borzalmakról mondogatott. Merkel, hasonlóan nagy elődjéhez, *Helmut Kohl*hoz, akinek ő a neveltje, hisz az euróövezetben és hajlandó továbbra is vállalni azokat az áldozatokat, amelyekkel Németország a közös valutát fenntartja. Azt hiszem, hogyha ebből a rendszerből egy-két periférikus állam – konkrétan Görögország például – valamilyen okból kiesik, az a rendszert magát nem ingatja meg. Ha nagyobb államról van szó, mint Olaszország, vagy Spanyolország, az már földrengést okozna. Igazán az euróövezetben az jelentene problémát, ha Németország kiugrana alóla, mert akkor biztosan összedőlne. A német belpolitika egy elég bonyolult fogaskerék-rendszer, mert a tizenhat tartományban a parlamenti ciklusok nincsenek szinkronban, és így tulajdonképpen egy állandó kampányhangulatot visznek a német politikai életbe. A tartományi választás mindig egy teszt, egy verseny, valaki győz, valaki veszít, de az egész országot mégse változtatja meg. A Bundesratban lehet legelőször tapasztalni, ha a pártok közötti szavazati arányok módosulnak, mert ott minden tartománynak van két szavazata. Németországban tehát folyamatosan tesztelhető a politikai hangulat. Nincs és nem is lesz könnyű dolga Angela Merkelnek, hogy a külső kötelezettségeket, az euróval kapcsolatos vállalásait otthon pozitív szavazatokra váltsa. Eddig sem volt egyszerű az áldozatokat belföldön, az átlagos német polgárokkal úgy elfogadtatni, hogy ez nekik jó. Már nagyon messze van a német egyesülés, mint politikai, erkölcsi jutalom. Egy darabig lehetett azzal érvelni, hogy azért karolják fel a lengyeleket, magyarokat, másokat, mert ezen az áron egyesülhetett ismét az ország.

A nagyon szélsőségeseket leszámítva egyébként Németországban a politika derékhada nem euróellenes, sőt láttunk már nagykoalíciót is. Tehát ha Angela Merkel 2013-ban veszt, akkor sem valószínű olyan összetételű koalíció, amely euróellenes lenne, bár lehetnek árnyalatnyi különbségek. Ezt jól mutatja François Hollande esete, aki kampányában támadta *Sarkozyt* a Merckellel való szoros kapcsolat miatt, győzelme után mégis felzárkózik Németországhoz. Amíg a német-francia egyetértés fennáll, addig lehet bízni az EU-ban és az euróban.

Az Unió vezetői most egy új gazdasági jövőképet fogalmaztak meg? Mit jelent ez a vízió költségvetési szempontból? És hogyan fogják összehangolni a gazdasági és politikai törekvéseket, mitől kap megerősítést a demokratikus legitimitás?

Ez egy elég sokrétű kérdés. Az első dolog az, hogy az eurómentő akciókban egy darabig dominált a németek által elvárt és diktált fegyelem. Erre mindenki úgy nézett, hogyha a németek ebbe pénzt tesznek – az ilyen megsegítő alapnak vagy garanciának több mint egynegyede szokott a németektől származni – akkor el kell fogadni, hogy ezért cserébe katonás költségvetési takarékoságot írnak elő. A francia kampány, és mögötte a spanyolok hanyatlása és a Monti-féle technokrata olasz kormány érte el, hogy gazdaságélénkítő csomag is kerüljön a takarékosági program mellé. Tehát ne csak spóroljunk, ne csak koplaljunk, hanem az erőnlétre is gyúrjunk, hogy a gazdaság belendüljön, legyen növekedés, munkahely, export, innováció. Ez idáig rendben van, minden kormány azon imádkozik, hogy induljon be a növekedés, mert csak arra vezet az út kifelé a gödörből. Az új uniós program most megpróbál valamiféle egyensúlyt teremteni a két gazdaságpolitikai törekvés között. Azután fölmerül két hosszabb távú kérdés is. Az egyik a *közös gazdaságpolitika* álma, ami állandóan ott lebeg az EU-ban: az lenne igazán a szép, ha a monetáris politika mellett, ami már megvan, nemcsak a fiskális politikát, amit most kezdenek építeni, hanem a gazdaságpolitika egészét is integrálnánk. Ilyen összefüggésekben szokta az ember fölvetni azt, hogy ha a munkanélküliek ellátását venné kézbe az Unió, akkor minden kormány sokkal könnyebben lélegezne. Mert nem nekünk kellene a munkanélkülit kifizetni, átképezni, segíyezni, hanem ezt a gondot az EU levehetné a tagállamok válláról. Az EU-program utolsó pontjaként jelenik meg a legitimitáció és az elszámoltathatóság javítása, ami viszont roppant nagy területet nyit meg.

Jelenleg az integrációs építmény a tagállami kormányok vállán nyugszik. Márpedig a tagállami kormányok kétségkívül legitimek, hiszen őket megválasztották, mögöttük ott vannak a nemzeti parlamentek, megvan a többségük, kinek milyen és mekkora. S akkor ők összeállnak egy gúlába és tartják a vállukon az uniós intézményeket, legerősebben a Tanácsot, ahol ők maguk ülnek. Tény, hogy a Tanács mindenki fölött van, az Európai Parlamenttel együtt – olykor vele is vitázva – ő jelöli ki a bizottsági és bírósági vezetőket. Végül is minden a tagállami preferenciák és személyi döntések szerint épül fel. Csakhogy a kormányok igen gyakran változnak. Például a lengyel elnökség alatt, 2011 második felében kilenc kormány változott meg az unióban. Összeültek a lengyel elnökség elején, és mire befejezték a félét, már kilenc széken más kormányfő ült a huszonhétből. Mi történik az Európai Bizottságban? A biztosok a kormányok „ajándékai”, ám távozik a kormány és ott marad, akit

ő jelölt. Ilyen hátrországát vesztett biztos volt *Günther Verheugen* Németországból, jelenleg *Michel Barnier* Franciaországból, vagy a magyar *Andor László*. Volt idő, amikor a négy visegrádi országból három nem beszélt a biztosával, mert az előző kormány küldte ki őket. Márpedig a Bizottságnak tekintélyre és folyamatosságra van szüksége. Mi a helyzet az Európai Parlamentben? Aki egyszer mandátumot kapott, azt nehezen adja vissza. Ott ül *Szegedi Csanád*, fúj rá a pártja, de azt mondja, hogy ő nem mond le az EP-mandátumáról. Ott dolgozik *Bokros Lajos* és már nincs is pártja, mert szublimált az MDF. De akinek megvan a pártja, azt is alig látja az állampolgár. Az EP-választáson a hazai politikai szimpátia szerint megszavaztak bizonyos számú helyet mondjuk a Fidesznek, onnantól kezdve már Orbán Viktor gazdálkodik a mandátumokkal. Amikor Schmitt Pálra, vagy Áder Jánosra itthon volt szükség, akkor nem a választó, hanem a pártja döntött arról, hogy kit küld ki helyette Strasbourgba.

És még lehet folytatni, hogy mi minden tekintetben merül föl a közvetlen tagállami képviselet és utána jönnek a működési, átláthatósági kérdések. Azt gondolom, hogy az alkotmányozó konvent 2002–2003-ban nagyon hasznos munkát végzett, még akkor is, ha az első tervezetet leszavazták a franciák és a hollandok, azután a tagállamok jól körbenyírbálták a szöveget, mert második nekifutásra már nem voltak olyan lelkesek. Végül is, ami a Lisszaboni Szerződésben benne maradt, az jó, ám még rengeteg minden kellene hozzá. Szeptember közepén tizenegy külügyminiszter közzétett egy izgalmas dokumentumot az EU jövőjéről. Bátran a nevükön neveznek sok kényes problémát és politikai vitát javasolnak. A tizenegy ország, élén a hat alapítóval, az unió lakosságának közel hetven százalékát képviseli. Ez már bőven kiadja a cselekvéshez szükséges kritikus tömeget. Sok egyéb mellett egy új konvent összehívására is javaslatot tettek.

Miért bukott meg a lisszaboni program?

A lisszaboni program első változata a vágyteli gondolkodásnak iskolapéldája, tanítani lehetne. Az Európai Tanács 2000 márciusában hurráoptimista értékelést adott: itt az euró, az unió bővül, minden jó, és ebből jött ki, hogy a világ legversenyképesebb tudásalapú társadalmává fogunk válni. Az Egyesült Államok leghagyásáról nem volt szó, ezt az interpretációt már a sajtó tette hozzá. Azonban a program e nélkül is naivítás volt, hiszen az unió épp azért kezdett el foglalkozni a versenyképességgel, mert a kilencvenes években tendenciaszerűen szakadt le az USA-tól. Egyetlen egy dologban tartotta az elsőségét: az átlagos várható életkor még magasabb Európában, férfiaknál is és nőknél is, ami nagy előny.

Adódik a kérdés, hogy mi az Európai Unió? Egyáltalán lehet-e az Európai Uniónak hosszú távú jövőképet adni, és ha igen, mi lehet az?

Kérdés, hogy mit értünk hosszú távon. 2020-ig, ami még elég messze van, már nagyjából kirajzolódik a jövő. Tudniillik 2014-ben *intézményváltások* következnek, új Európai Parlamentet választunk és új Bizottságot jelölünk, ami 2019-ig működik. 2014-ben új költségvetés indul, az 2020-ig lesz érvényes. Tehát már a tervezőasztalon van 2020-ig egy csomó dolog, ami egészen jól prognosztizálható. Iga-

zán hosszabb távú prognózis a 2020–2030-as időszakra készíthető. Megfelelő előfeltételekkel el lehet kezdeni modellezni a világ sorsát: merre megy Amerika, Kína stb., ki lesz versenyképesebb a másikonál, milyen technikai újdonságok lépnek be, hogyan tudjuk az energiát hasznosítani, mi lesz az éghajlattal, mit fognak enni az emberek, lesz-e ivóvizük, lesznek-e háborúk, járványok. Egy multipoláris rendszerben fel lehet építeni néhány modellt, néhány variánsban. Az EU egy játékos a sok közül.

Ami elég világosan kirajzolódik, és ennek az Unión belül is van már lenyomata, az a struktúra, ami felülírja most már az ENSZ és az OECD megkövesedett rendszerét: a G20-ak. 2007 tavaszán, német EU-elnökség alatt összehívtak egy nagyon érdekes tanácskozást Berlinbe, ott volt az OECD, az ILO, a WTO, a Világbank és az IMF. Angela Merkel a világ jövőjéről tanácskozott velük, és utána a német diplomáciai gépezet láthatóan megindult az új, multipoláris világ irányába. Rövid külügyministerségem alatt magam is nagyon tudatosan nyomultam a G20-ak felé. De ez nem a „keleti szél”, hanem egy józan kapcsolatépítés akart lenni, akciórádiuszunk realitáisait is tiszteletben tartva. Kínával, Indiával, Brazíliával, Argentínával, Oroszországgal stratégiai szinten kell valamit kezdeni. Az EU-ban a kisebb tagállamoknak hatalmas mozgástér adatik. Kereskedelmünk közel 70 százaléka Európával bonyolódik le, mert nem tudunk lemászni a térképről, különösen mint szárazföldre ékelt ország. EU-tagként elmegyünk Pekingbe is, meg elmegyünk Brazíliába is, de korlátozott a manőverezési képességünk, tehát a fő arányokat soha nem tudjuk megfordítani. A nagy tagállamok sem tudják megfordítani az arányokat, de egyenlőbb választásként kezelik, hogy valamit az EU-val cselekszenek meg, pl. a klímaváltozás elleni harcot, vagy az USA-val és Kínával próbálnak összefogni.

Az Airbus-program volt az, ami bemutatta, hogy mi a jövő: a műszaki-technológiai fejlődés és a logisztika. Három országban gyártották a repülőgép legfontosabb elemeit, és komoly kihívás volt ezeket időre szállítani. Az ilyen vívmányokat valahogy nem hangsúlyozza az Európai Unió. Talán máshol igen, de Magyarországon ezt nagyon kevesen ismerik.

A 27 tagú unió egy új belső gazdasági szegmentációt mutat, ami egészen más, mint ami kezdetben kialakult. Kezdetben a közösséget Nyugat-Európa fejlett magja alkotta. Tulajdonképpen csak két régió, Dél-Olaszország és Délnyugat-Franciaország volt elmaradott agrárvidék. Amikor csatlakoztak az írek, majd pedig a dél-európai szegély, akkor már megjelenik a kohéziós politika. Mi ugyanezt a karéjt zárjuk be, a közép-kelet-európai vidék lényegében hozzájuk hasonló. Tehát kialakult egy második kör. Ám ehhez rakódott egy harmadik, és itt kezdődnek a komoly problémák. Kelet-Lengyelország, Magyarország és Szlovákia keleti végei, azután Románia és Bulgária egésze egy harmadik, leszakadó övezetet képez: nincs autópálya, sok a képzetlen ember, nem megy oda a külföldi beruházó, jelentősek a kisebbségi feszültségek, tehát ez már egy új világ az EU számára.

Most is folynak a költségvetési tárgyalások, és ez a három térség egyszerre ül az asztalnál. A legfejlettebbek Airbusról és hasonló teljesítményekről álmodnak. Utána van egy felzárkózó réteg (köztük mi is), akik szeretnék még egy jó darabig pénzt kapni, mert olyanok akarnak lenni, mint a nyugati szomszédaik. És utána jönnek a

szegények, akik elemi szükségletekkel küzdenek, és ez a három ugyanazon a költségvetésen huzakodik. Sokkal jobban kellene differenciálni ahhoz, hogy az unió mindenkinek kedvére tegyen. Ám mindezt ugyanaz a kemény mag finanszírozza, mert újabb befizető ország nincs a láthatáron. Norvégia és Svájc nem akar belépni, mert abban a pillanatban nettó befizetők lennének. És hosszú sorban váraкоznak további potenciális nettó recipiensek, akik mind azért szeretnének csatlakozni az EU-hoz, hogy onnan sok-sok pénzt kapjanak, a szerbektől a grúzokig.

Mindezekre a problémákra mik a magyar válaszok? Egyrészt Orbán Viktornak a munkahely-védelmi akciós levelében van három mondat, ami mindenképpen figyelemre méltó: (1) Az elmúlt két évben mi magyarok sikeresen szálltunk szembe az európai válsággal. (2) Európában egyedülálló módon kimentettük a devizahitelesek, befagyasztottuk a rezsiköltségeket, megőriztük a nyugdíjak vásárlóértékét, jelentősen emeltük a minimálbért és eközben csökkentettük az államadósságot. (3) Ma már Európa is elismeri, hogy Magyarország jobban teljesít, mint a legtöbb európai állam. Másrészt, a miniszterelnök szeptember 10-i parlamenti beszédében elhangzott két kulcsmondat: az IMF-fel kötendő megállapodásra az uniós problémák miatt van szükség. Az Európai Unió válsága a mi problémáink forrása. Igaza van?

Azt már megszokta a világ, hogy szinte heti rendszerességgel kap az unió igen erős kritikát Budapestről, és ezt lényegében egyetlen ember hirdeti ki, a magyar miniszterelnök. A többi kormánypárti politikus általában az ő szentenciáit ismétli. A júniusi programról, amiről beszélünk, Orbán nemrég azt mondta, hogy „holdutasítás”. Előtte az EU egy „kóceráj” volt, önkénye Moszkváéhoz hasonlított stb. Orbán Viktor azt a szerepet vállalta el, amit korábban a cseh elnök, *Václav Klaus* játszott. Ő sem győzte szidni az uniót és olyanokat mondott, hogy hogyan tudná egy szervezet megoldani azt, amit a tagállamok külön-külön nem képesek megoldani. Ez körülbelül ugyanaz, mintha azt mondaná: hogyan tudna tizenöt ember fölvenni az emeletre egy zongorát, amelyet külön-külön egyikük sem bír el.

Azután furcsa dolog a magyar gazdasági összteljesítményt sikeresnek minősíteni, amikor *a makroadatok kulcsszámait ezt nem igazolják*. Néhány részadat javult, de az összkép látványosan romlott, a növekedés, beruházás, infláció, munkanélküliség számai önmagukért beszélnek. Ezek után azt mondani, hogy az unió a probléma és mi lennénk a megoldás, ez már a nevetségesség kategóriájába tartozik. Márpedig attól óvakodni kellene, hogy nevetségessé tegyünk a magyar kormányt, mert a külső szemlélő, elemző, újságolvasó számára ez valóban a hiteltelenség kezdete. Én azt látom, hogy ismert kollégánk, *Matolcsy György* tündérmeséinek világában eltévedt a miniszterelnök, de nem lehet olyan belpolitikai érdek, vagy prezentációs szempont, ami a valóságtól, a ténylegesen megoldandó gondoktól való ilyen fokú elrugaszkodást indokolna. Ennek a konstruált képnek része az EU-val való durcás szembefordulás, ami egyedül a lelátó jobbszélén arat sikert.

KI VEZETI EURÓPÁT?

Az EU-ban kifejlesztett kétszintű kormányzási modell elvben megfelel a kor követelményeinek, de a két szint – a nemzeti és az integrált – elsősorban egymással konkurál. Ismert politikai trükk: a jót a mi kormányunknak köszönhetitek; viszont a költségvetési korlátokat, a túlzó technikai előírásokat stb. Brüsszel kényszeríti ránk. Balázs Péter írása, amely a Népszabadság 2012. augusztus 19-i számában jelent meg (részlet).

Az EU intézményeiben ugyanannak a politikai osztálynak a képviselői jelennek meg, amely a hazai terepeken egymást váltva kormányoz. Az egész kétszintű struktúra egyetlen kormányzati rendszert alkot. A csomópontokban a legerősebb gazdaságú országok ülnek, a cselekvés elsősorban tőlük várható. Egy-egy gyengébb komponens kiesése (például Görögország kilépése az euróövezetből) nincs hatással a hálózatra, amelynek szétesését csak egy központi elem kiválása okozhatná. Persze a népes periféria fékezheti és akadályozhatja az előrehaladást. Európát ugyanazok vezetik, akiket a tagállamok választói otthon hatalomhoz juttatnak.

Az EP legfőbb politikai gyengesége az, hogy a küzdőtér, amelyen pártcsaládokba csoportosulva ott nyüzsög a tagállamok politikai pártjainak nagy többsége, nem oszlik ketté kormány- és ellenzéki oldalra, és senkit sem lehet megbuktatni a rossz kormányzás miatt. A megoldás kulcsa az uniós intézmények és eljárások alapos korszerűsítése lenne. Fontos elemnek tűnik a valódi tétikkel játszó és jobban ellenőrizhető nemzeti parlamentek szerepének növelése, beleértve a kormányok uniós tevékenységének kontrollját is. Ennek az esélye jelenleg minimális, mivel a döntés a tagállamok kezében van. Az EU-ban évente átlagosan hat-nyolc országban tartanak választásokat, de válságos időkben gyorsul a rotáció, például a lengyel elnökség fél éve alatt kilenc tagállamban változott a kormány.

Az unió szűk közösségből kiterjedt hálózattá alakult át, amelynek alapvetően más a belső dinamikája. Az EU ma leginkább a Barabási Albert László által leírt skálafüggetlen hálózatok fogalmaival határozható meg, ahol csomópontok alakulnak ki erős és gyenge kapcsolódásokkal. Az európai rendszer igazi csomópontja kezdetben Franciaország volt. Németország egészen az egyesülésig alávetette magát a francia modellnek, és a történelmi megbékélést, a példás német-francia együttműködést állította az európai integráció tengelyébe. Anglia azért csatlakozott, hogy régi reflexei szerint ügyeljen a kontinens hatalmi egyensúlyára, és hidat verjen Amerika felé; a többiek pedig azért vették őt be, hogy ne építsen párhuzamos integrációt. Ma ez a három ország képezi az európai rendszer legerősebben kapcsolt csomópontjait, képvisel – hol nyíltan, hol diszkrétan – egymástól eltérő integrációs filozófiákat, és szervez maga köré különféle koalíciókat.

Az EU eredetileg egy háború utáni békeprojekt. Néhány válsághullámot leküzdve, a hidegháborút követően az unió visszatalált a sikerét megalapozó

alapelemekhez: a szovjet összeomlás után újfent békét hirdetett, a rendszert váltó országokat bekapcsolta a jóléti övezetbe, és tagságot ígért „minden európai állam” számára. Csakhogy a modell már korábban megbicsaklott. Az EU gyengeségeit először a bővítések tesztje mutatta meg, a pénzügyi válsággal való bajlódás csak következmény.

A fejlett centrum az 1970-es és 1980-as években a felzárkóztatás reményével ölelte magához a déli és nyugati periféria államait. Ma épp azok az országok küzdenek súlyos költségvetési gondokkal, amelyek az uniós alapok fő kedvezményezettei voltak. A gazdag európai mag az olasz, spanyol, görög, portugál és ír gazdaságba pumpálta a legtöbb pénzt, és most ők állnak sorba mentőcsomagokért. Felduzzadt hiányuk finanszírozását ugyanazoktól várják, akik korábban is nekik adakoztak. A donorok joggal firtatják: mire használták a válságban vergődő országok az uniós pénzeket, ha nem lett belőlük munkahely, modernizáció, öfenntartó és felzárkóztató növekedés?

A következő kérdés pedig így hangzik: érdemes-e a 2014–2020 évekre szóló közös költségvetésbe újabb összegeket tölteni, hogy Magyarország, Románia és más, tévelygő gazdaságpolitikát követő országok is ugyanerre a sorsa jussanak? Európában a hiányzó, illetve tudatosan kiküszöbölt domináns erőt a közösen létrehozott uniós intézmények volnának hivatva pótolni. Parancsokat osztogató központi hatalom helyett a rendszer összetartó erejét a közösen vállalt értékek és normák képezik, amelyek részletesen kodifikált jogi formát öltenek. Kívülállóknak úgy tűnhet, hogy az EU-ban túl sok a szabály, az intézmény és a hivatalnok, ám ezekre éppen azért van szükség, hogy kiváltsuk velük a vezető hatalmi centrumot. Az eredetileg hat fejlett és demokratikus nyugat-európai államra méretezett kereteket azonban a legutóbbi bővítések végképp szétfeszítették.